

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	20 «Аграрні науки та продовольство»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	206 «Садово-паркове господарство»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Агробіотехнологічний

Робоча програма з навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство». Укладач: О.В. Ярмола. Біла Церква: БНАУ, 2021. – 20 с.

Розробник: О.В. Ярмола, канд. філос. наук

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

(Протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, доцент

Л.М. Мельник

Схвалено науково-методичною комісією агробіотехнологічного факультету (Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.)

Голова науково-методичної комісії доцент

В.С. Хахула

Гарант ОП д. с.-г. н., доцент

А.Б. Марченко

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Філософія»	6
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6.1. Лекції	8
6.2. Практичні заняття	11
6.3. Самостійна робота	11
6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань	12
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	15
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	15
9. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	16
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	16
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	18
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	19

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2021–2022 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Філософія» виділено всього 90 академічних годин (3 кредити ECTS).

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 206 «Садово-паркове господарство»	1-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - есе		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість академічних годин – 90		2-й	3-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2,6	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	32 год.	6 год.
		<i>Практичні</i>	
		16 год.	4 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		42 год.	80 год.
Підсумковий контроль: іспит			

Мета вивчення навчальної дисципліни «Філософія» полягає в тому, щоб дати студентові теоретичні основи філософії, розкрити зміст основних категорій і понять, навчити його правильно орієнтуватися в сучасному світі, підготувати до активної участі в суспільно-політичному та науковому житті.

Наше складне, динамічне, суперечливе сьогодення вимагає від людини здатності цілеспрямованої, усвідомленої, розумної орієнтації в навколишньому світі. Саме засвоєння досягнень філософської культури сприяє формуванню у особистості цієї здатності. Знання філософії підвищує культуру мислення, посилює чіткість, послідовність, аргументовану доведеність суджень, ознайомлює з правилами дискусії, посилює ефективність і переконаність мови.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Філософія» базується на знаннях таких дисциплін, як «Історія України та української культури».

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно вимог освітньо-професійної програми «Садово-паркове господарство» здобувачі повинні набути здатності отримувати наступні компетентності:

ЗК.1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК.2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК.3. Здатність цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність

Програмний результат навчання відповідно до Стандарту вищої освіти спеціальності «Садово-паркове господарство»	Результати навчання з дисципліни
ПРН 1. Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку для формування громадянської позиції, національної гідності та патріотизму.	РН 1.1. Формувати власну громадянську позицію свідомо, спираючись на філософський аналіз головних закономірностей історичного розвитку суспільного життя та наукового пізнання. РН 1.2. Будувати власну світоглядну позицію з урахуванням історичного розвитку української нації в контексті європейської цивілізації на основі патріотизму та національної гідності.
ПРН 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.	РН 2.1. На основі філософського аналізу суспільного та індивідуального буття людини у світі використовувати засоби самоорганізації та самоосвіти для формування особистісної світоглядної позиції в сферах соціального та професійного життя.
ПРН 13. Результативно	РН 13.1. Використовувати знання, отримані в

працювати у колективі.	результаті філософського аналізу особливостей соціальної взаємодії особистостей в колективі для успішного спрямування його ресурсів на досягнення поставленої цілі. РН 13.2. Вміти працювати в колективі в якості як виконавця, так і керівника, на основі знання правил і норм в суспільній поведінці та етиці вченого.
------------------------	---

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

Змістовний модуль 1. Основні етапи розвитку філософії

Тема 1.1. Філософія як специфічна форма осмислення дійсності.

Тема 1.2. Філософська думка Стародавнього Сходу.

Тема 1.3. Антична філософія.

Тема 1.4. Філософія Середніх віків та доби Відродження.

Тема 1.5. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.

Тема 1.6. Некласична філософія XIX століття та сучасна світова філософська думка.

Тема 1.7. Історія української філософії.

Змістовний модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення

Тема 2.1. Онтологія та проблема свідомості у філософії.

Тема 2.2. Діалектика.

Тема 2.3. Теорія пізнання як філософська дисципліна.

Тема 2.4. Наука як предмет філософського дослідження.

Тема 2.5. Соціальна філософія та філософія культури.

Тема 2.6. Проблема людини в філософії. Філософська антропологія.

Тема 2.7. Філософський аналіз проблем сучасної біології.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		л	п	лб	СРС		л	п	лб	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Основні етапи розвитку філософії</i>										
Тема 1.1.	7	2	2	-	3	7	1	-	-	6
Тема 1.2.	5	2	-	-	3	7	1	-	-	6
Тема 1.3.	9	4	2	-	3	6	-	2	-	4
Тема 1.4.	5	2	-	-	3	6	-	-	-	6
Тема 1.5.	5	2	-	-	3	6	-	-	-	6
Тема 1.6.	7	2	2	-	3	6	-	-	-	6
Тема 1.7.	7	2	2	-	3	7	1	-	-	6
Разом за модуль 1	45	16	8	-	21	45	3	2	-	40
<i>Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення</i>										
Тема 2.1.	7	2	2	-	3	6	-	-	-	6
Тема 2.2.	7	2	2	-	3	7	1	2	-	4
Тема 2.3.	5	2	-	-	3	6	-	-	-	6
Тема 2.4.	9	4	2	-	3	7	1	-	-	6
Тема 2.5.	5	2	-	-	3	6	-	-	-	6
Тема 2.6.	5	2	-	-	3	6	-	-	-	6
Тема 2.7.	7	2	2	-	3	7	1	-	-	6
Разом за модуль 2	45	16	8	-	21	45	3	2	-	40
Разом за 1 та 2 модулі	90	32	16	-	42	90	6	4	-	80

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, лб – лабораторно-практичні заняття; СРС – самостійна робота студентів.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-сть год.
<i>Змістовий модуль 1. Основні етапи розвитку філософії</i>	
<p>1.1. Філософія як специфічна форма осмислення дійсності Опис навчальної дисципліни: цілей, змісту, очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання. Принципи академічної доброчесності. Поняття світогляду. Структура та історичні типи світогляду. Виникнення філософії та історичні форми її розвитку. Предмет, структура та основні функції філософії. Проблема методу в філософії. Діалектика і метафізика. Взаємозв'язок філософії, міфології, релігії, науки та мистецтва.</p>	2
<p>1.2. Філософська думка Стародавнього Сходу Веди як духовна основа формування та розвитку давньоіндійської філософії. Філософські школи Стародавньої Індії: а) ортодоксальні (астіка) – міманса, веданта, санкх'я, йога, ньая, вайшешика; б) неортодоксальні (настіка) – чарвака-локаята, буддизм, джайнізм. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: а) конфуціанство; б) даосизм; в) легізм (фа-цзя).</p>	2
<p>1.3. Антична філософія Основні етапи розвитку античної філософії. Досократичний період в розвитку грецької філософії: мілетська школа, Геракліт, піфагорійці, елейська школа. Філософські погляди Сократа, Платона, Арістотеля, Демокріта. Елліністично-римська філософія: стоїцизм, скептицизм, епікуреїзм, неоплатонізм.</p>	4
<p>1.4. Філософія Середніх віків та доби Відродження Головні риси та основні етапи розвитку середньовічної філософії. Патристика: а) східна (грецька) – Оріген, Василій Великий, Григорій Назіанзін, Григорій Ніський, Діонісій Ареопагіт, Іоанн Дамаскін; б) західна (латинська) – Тертулліан, Августин Аврелій. Схоластика. Проблема універсалій: а) реалізм: Ансельм Кентерберійський, Тома Аквінський; б) номіналізм: Іоанн Росцелін, Вільям Оккам; в) концептуалізм: П'єр Абеляр. Доба Відродження: а) європейський гуманізм: Франческо Петрарка, Лоренцо Валла, Мішель Монтень, Еразм Роттердамський; б) натурфілософія: Джордано Бруно, Галілео Галілей, Микола Коперник.</p>	2
<p>1.5. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія Головні риси філософії Нового часу. Емпіризм філософії Нового часу (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк). Раціоналізм Р. Декарта,</p>	2

<p>Б. Спінози, Г. Ляйбніца. Іматеріалізм Дж. Берклі та Д. Юма. Французьке Просвітництво та матеріалізм XVIII ст. (Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Ламетрі, К. Гельвецій).</p> <p>Іммануїл Кант – засновник німецької класичної філософії. Система суб'єктивного ідеалізму Й. Фіхте та об'єктивного ідеалізму Ф. Шеллінга. Діалектичний метод і філософська система Г. Гегеля. Антропологічна філософія Л. Фойєрбаха.</p>	
<p>1.6. Некласична філософія XIX століття та сучасна світова філософська думка</p> <p>Передумови виникнення неklasичної традиції в західноєвропейській філософії другої половини XIX століття. Ірраціоналізм та волюнтаризм А. Шопенгауера. Ідея «надлюдини» в філософії Ф. Ніцше. Філософія життя: А. Бергсон, Г. Зіммель, В. Дільтей. Філософські погляди С. К'єркегора: між сутністю та існуванням.</p> <p>Основні риси філософії XX ст. Напрямки сучасної філософії: а) прагматизм; б) позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм; в) екзистенціалізм; г) фрейдизм і неопрейдизм; д) філософська антропологія; е) феноменологія та герменевтика; є) сучасна релігійна філософія: персоналізм, неотомізм. Головні тенденції розвитку сучасної європейської філософії.</p>	2
<p>1.7. Історія української філософії</p> <p>Передумови формування української філософії. Філософські і суспільно-політичні ідеї в культурі Київської Русі. Українська філософія XIV – XVII ст. Києво-Могилянська академія як провідний навчально-освітній центр у Східній Європі. Філософські погляди Григорія Сковороди. Українська філософія XIX – початку XX ст. Розвиток вітчизняної філософії в XX - на початку XXI ст.</p>	2
<p>Разом за змістовий модуль 1</p>	16
<p>Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення</p>	
<p>2.1. Онтологія та проблема свідомості у філософії</p> <p>Філософське осмислення проблеми буття. Основні форми буття. Становлення уявлень про першооснови буття в історії філософії. Субстанція та матерія як філософські категорії. Поняття руху. Форми руху. Концепції простору і часу в філософії і науці.</p> <p>Проблема свідомості в історії філософії. Структура свідомості. Свідоме і несвідоме. Феномен самосвідомості. Індивідуальна та суспільна свідомість.</p>	2
<p>2.2. Діалектика</p> <p>Формування уявлень про діалектику в історії філософії: Геракліт,</p>	2

<p>Сократ, Платон, неоплатонізм, патристика, Н. Кузанський, Г. Гегель, марксизм, «негативна діалектика». Основні принципи діалектики. Закони діалектики: Закон єдності і боротьби протилежностей, Закон взаємного переходу кількісних і якісних змін, Закон заперечення заперечення. Основні категорії діалектики.</p>	
<p>2.3. Теорія пізнання як філософська дисципліна Проблема пізнання в історії філософії. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Єдність чуттєвого та раціонального у пізнанні. Поняття методу та методології наукового дослідження. Поняття істини, її форми. Практика як основа, критерій та мета пізнання.</p>	2
<p>2.4. Наука як предмет філософського дослідження Предмет філософії науки. Генеза науки. Періодизація науки; поняття класичної, некласичної та постнекласичної науки. Сучасні концепції розвитку науки. «Верифікація» і «фальсифікація» як засоби перевірки наукового знання. Синергетика як сучасний напрям в науковому пізнанні: І. Пригожин, Г. Гакен. Ідея, науковий факт, гіпотеза, концепція, теорія як форми розвитку наукового знання.</p>	4
<p>2.5. Соціальна філософія та філософія культури Основні підходи до осмислення суспільства в історії філософії: античність, патристика, Новий час. Типологія суспільств: формаційний (марксизм) та культурно-цивілізаційний (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі) підхід. Індустріальні, постіндустріальні (інформаційні) типи суспільств. Соціальна структура суспільства. Історичні типи спільнот. Співвідношення понять «етнос», «нація», «народність». Глобалізація як тенденція сучасного світового розвитку. Формування уявлень про культуру в історії людства. Матеріальна і духовна культура. Розмаїття культур: єдність загальнолюдського і національного. Культура в житті особистості і суспільства: функції культури. Співвідношення понять «культура» та «цивілізація».</p>	2
<p>2.6. Проблема людини в філософії. Філософська антропологія Проблема людини в історії філософії. Філософська антропологія як напрям в сучасній філософії: М. Шелер, А. Гелен, Г. Плеснер, О. Больнов. Філософські аспекти антропосоціогенезу: біологічне та соціокультурне в людині.</p>	2
<p>2.7. Філософський аналіз проблем сучасної біології Філософія як фактор розвитку уявлень про життя в історії людського пізнання: від античності до сучасної науки. Місце філософії біології в контексті філософського аналізу наукового пізнання. Біофілософія. Світоглядні та методологічні проблеми у вивченні походження і розвитку життя. Теорія еволюції. Життя як космічний феномен. Біосфера і ноосфера. Міждисциплінарні методи у біологічному дослідженні. Математизація і моделювання у біології. Системно-структурний підхід у вивченні біосистем. Методологічні</p>	2

проблеми редукціонізму в біології. Філософські та методологічні проблеми молекулярної біології та генетики. Наукові та етичні проблеми клонування. Біоетика в контексті сучасних біологічних досліджень.	
Разом за змістовий модуль 2	16
Разом за 1 та 2 модулі	32

6.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	К-сть год
<i>Змістовий модуль 1. Основні етапи розвитку філософії</i>		
1	Філософія як специфічна форма осмислення дійсності.	2
2	Антична філософія.	2
3	Некласична філософія XIX століття та сучасна світова філософська думка.	2
4	Історія української філософії.	2
Разом за змістовий модуль 1		8
<i>Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення</i>		
5	Онтологія та проблема свідомості у філософії.	2
6	Діалектика.	2
7	Наука як предмет філософського дослідження.	2
8	Філософський аналіз проблем сучасної біології.	2
Разом за змістовий модуль 2		8
Разом за 1 та 2 модулі		16

6.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть год
<i>Змістовий модуль 1. Основні етапи розвитку філософії</i>		
1.1.	Філософія як специфічна форма осмислення дійсності.	3
1.2.	Філософська думка Стародавнього Сходу.	3
1.3.	Антична філософія.	3
1.4.	Філософія Середніх віків та доби Відродження.	3
1.5.	Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.	3
1.6.	Некласична філософія XIX століття та сучасна світова філософська думка.	3
1.7.	Історія української філософії.	3
Разом за змістовий модуль 1		21
<i>Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення</i>		
2.1.	Онтологія та проблема свідомості у філософії.	3
2.2.	Діалектика.	3

2.3.	Теорія пізнання як філософська дисципліна.	3
2.4.	Наука як предмет філософського дослідження.	3
2.5.	Соціальна філософія та філософія культури.	3
2.6.	Проблема людини в філософії. Філософська антропологія.	3
2.7.	Філософський аналіз проблем сучасної біології.	53
Разом за змістовий модуль 2		21
Разом за 1 та 2 модулі		42

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання індивідуальних завдань

6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

1. Філософія як особлива форма освоєння людиною світу.
2. Філософія як духовна основа відродження України.
3. Структура філософського знання.
4. Особливості розуміння предмету філософії в історії філософії.
5. Історичні типи світогляду.
6. Функції філософського знання.
7. Веди як найдавніша пам'ятка духовної культури арійської Індії.
8. Філософія буддизму.
9. Йога – як релігійно-ідеалістична система.
10. Конфуціанська філософія в культурі Китаю.
11. Лао-цзи – давньокитайський філософ і мудрець.
12. Філософія даосизму.
13. Натурфілософська проблематика в досократичній філософії.
14. Формування в античності діалектичних поглядів на природу і суспільство (Геракліт).
15. Філософська проблематика апорій Зенона Елейського.
16. Формування та розвиток атомістичних ідей в античній філософії (Демокріт, Епікур, Тіт Лукрецій Кар).
17. Маєвтика Сократа як зразок діалектичного мислення.
18. Вчення Платона про державу.
19. Філософські погляди Арістотеля.
20. Філософія стоїцизму.
21. Зародження та становлення християнської філософії: історичні, культурні передумови виникнення.
22. Августин Аврелій як видатний представник західної патристики.
23. Схоластика як історико-культурне явище західнохристиянського середньовіччя.
24. Проблема універсалій у філософії Середніх віків.
25. Історичне значення філософії доби Відродження.
26. Гуманістичні погляди Еразма Роттердамського.

27. Соціально-політичні доктрини Ренесансу: Нікколо Макіавеллі, Томас Мор.
28. Загальна характеристика філософії Нового часу.
29. Френсіс Бекон – засновник емпіричного напрямку в філософії Нового часу.
30. Раціоналізм Рене Декарта.
31. Вчення про державу Томаса Гоббса.
32. Іматеріалізм у філософії Девіда Юма.
33. Загальна характеристика Просвітництва у Франції.
34. Соціальна філософія Жан-Жака Руссо.
35. Світове значення німецької класичної філософії.
36. Іммануїл Кант – фундатор німецької класичної філософії.
37. Натурфілософія Фрідріха Шеллінга.
38. Філософія історії Йогана Фіхте.
39. Діалектичні ідеї в філософії Георга Гегеля.
40. Філософія права Георга Гегеля.
41. Антропологічна філософія Людвіга Фойєрбаха.
42. Соціальна філософія Карла Маркса.
43. Загальна характеристика некласичної філософії XIX століття.
44. Життя і творчість Фрідріха Ніцше.
45. Ірраціоналізм Фрідріха Ніцше та Артура Шопенгауера.
46. Поняття життя у філософії Анрі Бергсона.
47. Значення ідей Сьорена К'єркегора для розвитку західної філософської думки.
48. Герменевтика як метод гуманітарних наук.
49. Філософська антропологія Макса Шелера.
50. Французький екзистенціалізм.
51. Феноменологія Едмунда Гуссерля.
52. Екзистенційна філософія Карла Ясперса.
53. Філософія прагматизму.
54. Фройдизм і неофройдизм в філософії і культурі XX століття.
55. Міфологічний світ стародавніх слов'ян.
56. Філософська культура Київської Русі.
57. Українська полемічна література XVI століття. Духовні пошуки Івана Вишенського.
58. Філософія професорів Києво-Могилянської академії.
59. Філософія Григорія Сковороди.
60. Філософія серця Памфіла Юркевича.
61. Проблеми суспільного прогресу, свободи людини і нації у творах Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Михайла Грушевського.
62. Концепція ноосфери Володимира Вернадського.
63. Українська філософія XX століття.
64. Формування уявлень про буття в історії філософії.

65. Види буття та їх специфіка.
66. Буття людини у світі – провідна тема філософії ХХ століття.
67. Рух як форма існування матерії.
68. Сучасне розуміння простору і часу в філософії і науці.
69. Діалектика як філософська теорія розвитку.
70. Історичний розвиток уявлень про діалектику.
71. Категорії діалектики як універсальні форми мислення.
72. Закони діалектики.
73. Формування уявлень про свідомість в історії філософії.
74. Проблема моделювання свідомості в кібернетиці.
75. Наукова і релігійна концепції виникнення і сутності свідомості.
76. Особливості розуміння свідомості в фройдизмі і неофройдизмі.
77. Рівні і форми суспільної свідомості.
78. Гносеологія як філософське вчення про пізнавальну діяльність.
79. Суб'єкт і об'єкт в пізнавальній діяльності.
80. Чуттєвий та раціональний рівень пізнання.
81. Загальна характеристика методів наукового пізнання.
82. Наука як особлива форма теоретичного пізнання світу.
83. Виникнення та розвиток наукового знання в культурах Стародавнього світу.
84. Особливості становлення експериментальної науки Нового часу (XVII ст.).
85. Концепція наукових революцій Томаса Куна і її місце у сучасній філософії науки.
86. Методологія дослідницьких програм Імре Лакатоса.
87. Синергетика: основні ідеї та перспективи розвитку.
88. Основні концепції походження людини.
89. Роль «біологічного» і «соціального» у становленні особистості.
90. Проблема людини у християнському еволюціонізмі П. Тейяра де Шардена.
91. Проблема свободи й відповідальності в філософії Ж.-П. Сартра.
92. Розуміння сутності суспільства в історії філософії.
93. Соціальна стратифікація, мобільність та соціальні конфлікти.
94. Теорії індустріального та постіндустріального суспільств.
95. Роль соціальних інститутів у життєдіяльності людини.
96. Феномен глобалізації: поняття, концепції.
97. Циклічні концепції розвитку культури (О. Шпенглер, А. Тойнбі).
98. Культура як смислоутворююча система.
99. Філософські проблеми економіки.
100. Гроші як об'єкт сучасного філософського дослідження.
101. Основні моделі філософського аналізу економічної сфери суспільного життя.
102. Проблема періодизації культурно-історичного процесу.
103. Традиція як форма розвитку культури.

104. Діалог Сходу і Заходу у світовій культурі.
105. Фрідріх Ніцше про аполонівське та діонісійське начало в європейській культурі.
106. Соціальні норми та цінності.
107. Логіка як філософська наука.
108. Арістотель – батько логіки.
109. Діалектика і софістика в античній філософії.
110. Традиційна і нетрадиційна логіка.
111. Визначення понять в логіці.
112. Аргументація і доведення.
113. Мистецтво спілкування і логіка.
114. Публічний виступ і логіка.
115. Логіка і риторика.
116. Значення логіки для організації ефективного управління професійним колективом.
117. Філософія як фактор розвитку біології.
118. Філософські та методологічні проблеми генетики.
119. Світоглядні та методологічні проблеми біологічного пізнання.
120. Місце біофілософії в системі сучасних знань.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та індивідуально-особистісного підходу; реалізуються через навчання на основі досліджень, посилення творчої спрямованості у формі комбінації лекцій, практичних занять, самостійної роботи з використанням елементів дистанційного навчання, в тому числі в системі Moodle.

Під час лекційних занять використовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, відеопрезентації, роздатковий матеріал, метод проблемного викладення матеріалу. Під час практичних занять використовується дискусійне обговорення проблемних питань, доповіді з презентаціями за темою заняття, індивідуальне та фронтальне опитування тощо. Самостійна робота передбачає опрацювання додаткових джерел літератури; інформації з інтернет-сайтів; відеоматеріалів в YouTube за відповідними темами.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з навчальної дисципліни «Філософія» включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіка виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у формі тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється на іспиті.

9. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента в дискусії, мінідоповіді з теми заняття.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти невиявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо

	обґрунтував твердження та висновки, недостатньо орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як сума балів з поточного, модульного та підсумкового контролю.

Сума балів з поточного контролю визначається як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C	Задовільно	
64-74	D		
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1-34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Іспит	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	20	10	20	10	30	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint.
2. Роздатковий матеріал.

Технічні засоби:

1. ПК.
2. Мультимедійне обладнання.
3. Система дистанційного навчання Moodle.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бичко І., Бичко А., Табачковський В., Ярошовець В. Філософія: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 648 с.
2. Губерський Л. Філософія: підручник; 2-ге вид., перероб. та доп. Фоліо, 2017. 621 с.
3. Конверський А.Є. Логіка: підручник. 2-ге вид. виправлене. К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. 391 с.
4. Лузан А.О. Вступ до філософії: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 136 с.
5. Основи філософії: навч. посіб. / С. Симоненко, О. Сулим, М. Шмиголь та ін.; за ред. М. Шмиголя. 2019. К.: Центр навчальної літератури. 412 с.
6. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підручник / В. Лозовий, М. Требін, М. Горлач та ін. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 1028 с.
7. Петрушенко В. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії. Львів: Львівська політехніка, 2019. 596 с.

Додаткова література

1. Гринів О. Історія української філософії. Львів: Тріада плюс, 2015. 302 с.
2. Історія української філософії: підручник / М. Ю. Русин, І. В. Огородник, С. В. Бондар та ін. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 591 с.
3. Історія української філософії: хрестоматія / упоряд. М. В. Кашуба. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. 356 с.
4. Киричок О.Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 381 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/Ф/Філософія%20Киричок%20О.Б..pdf>
5. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с.
6. Ратніков В. Основи філософії науки і філософії техніки: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2012. 291 с.
7. Ратніков В. С., Макаров З. Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації. Вінниця: Нова Книга, 2009. 411 с.
8. Стружевський В. Онтологія. Київ: Дух і літера; Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. 312 с.
9. Філософія [Електронний ресурс]: навч. посібник / Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б. Гаєвська та ін. Київ, 2019. 368 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25746/Filosofiya_18.pdf?sequence=2&isAllowed=y
10. Філософія історії: навч. посіб. / Найчук А. В., Ганаба С. О. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г. 2020. 203 с.

Адреси сайтів в INTERNET

1. Е-бібліотека «Чтиво» <http://chtyvo.org.ua>

2. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
3. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
4. Книжкова палата України імені Івана Федорова <http://www.ukrbook.net/>
5. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника <http://www.library.lviv.ua/>
6. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання www.nbuv.gov.ua
9. Національна парламентська бібліотека України <http://www.nplu.org/>
10. Сайт альманаху «Грані» <http://www.grani.org.ua/>
11. Сайт Інституту філософії НАНУ ім. Г.С. Сковороди <https://www.filosof.com.ua>
12. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
13. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка <http://korolenko.kharkov.com/>
14. Stanford Encyclopedia of Philosophy <https://plato.stanford.edu/contents.html>
15. Наукова бібліотека Білоцерківського національного аграрного університету <https://library.btsau.edu.ua/електронна-бібліотека/>